

Fullmäktige 15.09.2025

Motion om att utveckla vinterunderhållet så att det bättre svarar på de utmaningar de varierande väderleksförhållandena medför

Beredning och upplysningar:
Pelkonen Juha
Pakkala Pekka
fornamn.efternamn@esbo.fi
Telefon 09 816 21

Förslag

Föredragande
Stadsstyrelsen

Fullmäktige antecknar redogörelsen för kännedom som svar på ledamot Tiina Elos m.fl. motion 20.1.2025 om att utveckla vinterunderhållet så att det bättre svarar på de utmaningar de varierande väderleksförhållandena medför och konstaterar att motionen är slutbehandlad.

Behandling

Beslut

Redogörelse

Motionen

Tiina Elo och 26 andra ledamöter lämnade en motion 20.1.2025 om att utveckla vinterunderhållet så att det bättre svarar på de utmaningar de varierande väderleksförhållandena medför. I motionen konstaterades följande:

”Till följd av klimatförändringen blir väderförhållandena vintertid allt svårare, i och med att regn och temperaturväxlingar ökar. Detta försvårar i synnerhet vinterunderhållet av gång- och cykelvägar. Hala eller snöiga gator minskar invånarnas möjlighet att röra sig och orsakar olyckor. Enligt utredningen Liikenne Espoossa 2024 är ett bättre vinterunderhåll en av de viktigaste faktorerna som ökar cykling. Underhållet har utvecklats i en bättre riktning under de senaste åren och detta bör fortsätta. Befolkningen åldras och en allt större del av befolkningen har begränsad rörlighet. Ett välskött underhåll garanterar att invånarna har säkra och tillgängliga möjligheter att röra sig också vid vinterväder.

Det nuvarande vinterunderhållet i Esbo står inför flera utmaningar: Underhållet av gång- och cykelvägarna varierar, och särskilt efter snöyra kan vägarna vara i dåligt skick en längre tid. Detta gör det betydligt svårare att röra sig för dem som rör sig med barnvagn, rullstol och andra hjälpmedel samt för dem som rör sig dåligt. Plogning av snö som fallit dagtid sker ofta först följande morgon, vilket innebär att det kan vara omöjligt att ta sig hem från jobbet. Kvaliteten på plogningen varierar, och i värsta fall fryser slasket till is och bildar en ojämn yta. Det behövs också nya metoder för att förhindra halka.

Esbo stad har förbundit sig till att Esbo ska vara klimatneutralt före år 2030, och främjandet av hållbara mobilitetsformer är ett väsentligt sätt att uppnå detta mål. Bättre vinterunderhåll ökar också Esbobornas rörlighet och minskar antalet olyckor.

Vi undertecknade ledamöter föreslår att stadsteknikcentralen på ett heltäckande sätt utreder olika sätt att förbättra nivån på vinterunderhållet och föreslår utifrån utredningen alternativ för att avsevärt höja kvalitetsnivån på vinterunderhållet.

Utredningen ska innehålla åtminstone dessa och andra teman som stadsteknikcentralen anser vara viktiga:

1. Jämförelse av kvalitetskriterier och entreprenadmodeller som används i olika städer för att effektivisera underhållet.
2. Kartläggning av alternativ till sandningsgrus och salt för att förhindra halka.
3. Utveckling av metoder för att ge mer exakt och aktuell information om underhållssituationen på gång- och cykelvägar. Också prioriteringen av underhållet behöver utredas så att de som rör sig på vägarna ska ha så väl och enhetligt plogade huvudleder som möjligt på olika håll i Esbo.
4. En kartläggning av nya metoder och tekniker för underhåll som kan förbättra kostnadseffektiviteten och kvaliteten."

Svar på motionen

Frågorna 1 och 5. Jämförelse av kvalitetskriterier och entreprenadmodeller som används i olika städer för att effektivisera underhållet. Identifierade utmaningar

I de flesta städer används produktkort eller uppgiftskort för underhåll, vilka beskriver den kvalitetsnivå som krävs för underhåll av gator samt gång- och cykelvägar, och dessutom innehåller anvisningar om arbetsmetoder. Vi gjorde en omfattande jämförande utredning om kvalitetskraven för avlägsnande av snö och slask (plogning), halkbekämpning och borttagning av hårdpackad snö och is i Esbo, Helsingfors, Vanda, Åbo och Lahtis.

Jämförelse av Esbo stads och andra städers kvalitetskrav:

- I alla städer finns utöver ett krav av avlägsnande av snö och slask samt sandning ett särskilt krav på att nattliga snöfall ska plogas och halkbekämpning utföras senast kl. 7 i underhållsklasserna I och II.
- Den längsta tillåtna tiden efter snöfall för röjning av snö och slask från gator av klass III (tomtgator) är längst i Esbo (14 timmar), när den i Helsingfors, Vanda och Lahtis är 12 timmar. I Åbo baseras kravet på snöns maximidjup, inte på tid, vilket innebär att en åtgärdstid inte behövs.
- I flera städer har man fastställt olika gränser för när röjningen av torrsnö eller slask ska inledas. I dessa städer har man utgått från att slask skapar ett sämre vinterföre, vilket innebär att tröskeln för att inleda röjningen är lägre än för torrsnö. I Esbo ligger kraven för att inleda röjningen av snö och slask på samma nivå som i de flesta städerna. Ett litet undantag utgörs av kraven för gator av klass II, där gränsen är 5 cm/5 cm, vilket är mindre strikt än i andra städer. I Vanda är gränsen för torrsnö också 5 cm, men för slask är den bara 2 cm.

- Det har framförts krav med hänsyn till ihållande snöfall, även i Esbo stads uppgiftskort (materielen ska dimensioneras så att vägarna är användbara också under kontinuerligt snöfall).
- Åtgärdstiderna för sandning och kemiskt halkskydd (saltning) av gator som hör till de högre klasserna (I, II, A) är allra striktast i Esbo. I Åbo och Lahtis är kraven rätt så lindriga.
- Kraven på att ta bort hårdpackad snö och is i Esbo motsvarar kraven i Helsingfors, Vanda och Åbo. Kraven i Lahtis är lindriga, med undantag för kravet på parkeringsfickor, som torde vara omöjlig att genomföra.
- Som kvalitetskrav ges arbetsmetoder, såsom en skrovlig yta på gång- och cykelvägar, vilket förbättrar friktionen (Esbo, Helsingfors). Det finns ett motsvarande krav också för vägar av klass III (Vanda).

Sammanfattningsvis kan man konstatera att ingen av städerna har klart striktare eller klart lindrigare krav än de andra städerna. Om kraven kan mötas kan en tillräcklig servicenivå garanteras och extra underhållsåtgärder vid en senare tidpunkt undvikas. Det väsentliga är alltså att åtgärder utförs i rätt tid samt att det finns tillräckligt med personal och materiel samt tillräckliga resurser för övervakning av det egna arbetet och upphandlade tjänster.

Entreprenadmodeller

Städerna har olika entreprenadmodeller. Esbo och Vanda har i stort sett samma modell med flera producenter. Helsingfors har också en liknande modell, men beställaren och den egna produktionen verkar distinkt i olika enheter. Åbo och Lahtis har tydligast en beställar-producentmodell.

En separat entreprenad för vinterunderhållet av kvalitetscykelvägarna är i bruk i Esbo och Åbo. Detta är ett bra sätt att försäkra sig om att de viktigaste gång- och cykelvägarna fungerar. I Esbo, Åbo och Helsingfors har man utarbetat egna anvisningar för arbetsmetoder och kvalitet för kvalitetscykelvägarna.

Utmaningar

Den svåraste situationen för plogning är om det snöar häftigt kl. 5–8 på morgonnatten eller kl. 13–16 på eftermiddagen. Då kan det vara svårt att hinna ploga alla leder före rusningstid.

Ett identifierat utvecklingsobjekt är effektiviseringen av vinterunderhållet av de viktigaste gång- och cykelvägarna jämfört med kraven för de högre underhållsklasserna. Det är bra att komma ihåg att de ovannämnda underhållsklasserna utgör 70 procent av hela underhållsarealen, så en effektivisering är i högsta grad en resurs- och kostnadsfråga.

En annan utmaning som är värd att nämnas är att ytan på de områden som ska underhållas växer med ca 10 procent under de kommande fem åren, och dessutom når 20 procent av personalen pensionsåldern.

Bristen på lämpliga platser för snötippor i närmiljön innebär långa transportsträckor och binder de redan knappa personalresurserna.

Fråga 2. Kartläggning av alternativ till sandningsgrus och salt för att förhindra halka.

Formiater är miljövänliga kemiska halkbekämpningsmedel. De används ofta då man vill skydda grundvattnet. Främst används kaliumformiat och

natriumformiat. Priset på dem är mycket högre än priset på natrium- och kalciumklorider. I Lahtis användes produkten under några vintrar på cykelvägar i samband med sopsaltning, men den upphörde eftersom den inte upplevdes vara bra för hundtassar.

I Esbo har entreprenörer vid den pågående konkurrensutsättningen getts möjlighet att i sitt anbud föreslå miljövänliga halkbekämpningsmedel att testa. Dessutom kommer sannolikt Leca-lättklinkergrus att provas under den kommande vintern.

Räffling/ruggning av hårdpackad snö och is på vägarna utförs mekaniskt, vilket bidrar till att göra isen mindre hal. Den kan göras i samband med plogning, röjning av hårdpackad snö och is eller utjämning av ytan. Detta arbete utförs till exempel med snöblad med vågig kant, isrivare eller gummibelagda perforerade snöblad, och det har också anskaffats isfräsar som extra utrustning under de senaste åren då det varit möjligt. Metoden används i Esbo på gång- och cykelvägar samt parkgångar

Stadsteknikcentralen ansvarar i princip inte för användningen av halkskydd (dubbskor, dubbar för cykeldäck osv.).

Fråga 3. Utveckling av metoder för att ge mer exakt och aktuell information om underhållssituationen på gång- och cykelvägar.

Det finns ett system där det är möjligt för intresserade invånare att få reda på hur hala trottoarerna i Esbo är på grund av vädret. Dessutom kommer väderinformation från många olika webbkällor. Dessa system ger dock inte information om vinterunderhållet utan om vädret.

På Esbo stads webbplats finns sidan Gatuunderhåll, som innehåller en länk till Esbo karttjänst och tjänsten [Gatuunderhåll på kartan](#), som visar de åtgärder som gjorts av staden eller av tjänsteleverantörer. Uppgifterna uppdateras i karttjänsten med tre timmars mellanrum. Det finns för närvarande inte en webbtjänst där man i realtid kan följa hör vinterunderhållets plogning eller halkbekämpning framskrider, och en sådan tjänst finns inte heller på något annat håll i Finland. Bearbetning av en stor mängd data ur flera system kräver bakgrundsåtgärder, vilket medför dröjsmål. Dessutom går det inte att nå en tillräckligt hög precisionsnivå inom GPS-informationen med de nuvarande lösningarna, vilket innebär att det finns ett behov av kvalitetskontroll före publicering.

Portalen Min gata (<https://kotikatu.espoo.fi/>) är en unik webbplats i Finland. Den visar bland annat de senaste åtgärderna inom vinterunderhåll och annat underhåll, men dessutom bland annat pågående gatuarbeten i omgivningen och de närmaste tjänsterna (till exempel lekplatser, hundrastgårdar, utegym, parkeringsplatser) på en karta, en länk till mer information i karttjänsten, en länk till webbsidan [asiointi.fi](#) (som bland annat innehåller gatuplaner, information om planläggning och byggnadsritningar) samt en möjlighet att lämna respons.

I Esbo finns olika kanaler för behandling av *kundrespons*, där de som lämnar en fråga eller en kommentar kan få svar.

Under den kommande vintern har vi i samarbete med enheten för hållbar utveckling ett pilotprojekt, [Mellenium](#), där vi installerar sensorer och väderstationer på några platser. Användarna kan se information från dem och kommentera den på ett centraliserat ställe i sociala medier. Vi vill undersöka om detta kan uppmuntra till vintercykling.

Fråga 4. En kartläggning av nya metoder och tekniker för underhåll som kan förbättra kostnadseffektiviteten och kvaliteten.

Underhållets metoder för att förbättra kostnadseffektiviteten och kvaliteten är:

- Väderstationer och vädersensorer på kritiska platser. Kostnaden för att installera väderstationer och sensorer är måttlig. Anskaffningen av dessa apparater ingår i Esbo stads projekt för hållbar utveckling.
- Utarbetande av en beredskapsplan för underhåll/vinterunderhåll där beställarens resurser för kritiska väderleksförhållanden fastställs. I planen ingår definitioner över när väderleken kräver specialåtgärder och vilket slags principer som tillämpas.
- Ökning av antalet platser för tillfälliga och extrasnötippar i närområdet. Platser som skulle användas särskilt vid stora och exceptionella snöfall. Den största nyttan med tillfälliga och extra snötippar är att snön vid en kritisk tidpunkt inte genast behöver transporteras så långt, vilket påskyndar plogningsprocessen.
- Ökning av personal- och maskinresurser för vinterunderhåll. Denna möjlighet begränsas av driftsekonomin anslag.

Beslutshistoria

Stadsstyrelsen 11.8.2025 § 235

Förslag

Föredragande
Stadsmiljödirektör Isotalo Olli

Stadsstyrelsen föreslår att fullmäktige antecknar redogörelsen för kännedom som svar på ledamot Tiina Elos m.fl. motion 20.1.2025 om att utveckla vinterunderhållet så att det bättre svarar på de utmaningar de varierande väderleksförhållandena medför och konstaterar att motionen är slutbehandlad.

Beslut

Stadsstyrelsen:
Föredragandens förslag godkändes enhälligt.

Beslutshistoria

Bilaga

Tilläggsmaterial

- Valtuustoaloite 20.1.2025 talvikunnossapidon kehittämiseksi

För kännedom